नचशक्नुमः कर्तुमितिशेषः ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ आयत्यामुत्तरकाले तदात्वेवर्तमानकालेअगतिर्दुर्मार्गः गतिःसन्मार्गः ॥ ६ ॥ राज्यंप्रतिहेतुं राज्यंकर्तुंयुक्तिं ॥ ७ ॥ देहमनसोर्दुःखाश्रयेनत्वा त्मेतिज्ञात्वासुखेनराज्यंकर्तव्यमितितात्पर्यं निर्द्वंद्वंशरीरंविनाव्याधिर्नास्तिमनोविनाआधिर्नास्तीत्यर्थः ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ शीतोष्णेकफपित्ते वायुर्वातः ॥ ११ ॥ विधानंचिकित्सा उष्णेनद्रव्येण ॥

राजन्विदितधर्मोसिनतेस्यविदितंक्वचित् ॥ उपशिक्षामतेवृत्तंसदैवनचशक्नुमः ॥ २ ॥ नवक्ष्यामिनवक्ष्यामीत्येवंमेमनसिस्थितं ॥ अतिदुःखात्तुवक्ष्यामित न्निबोधजनाधिप ॥ ३ ॥ भवतःसंप्रमोहेनसर्वंसंशयितंकृतं ॥ विक्लवत्वंचमःप्राप्तमबलत्वंतथैवच ॥ ४ ॥ कथंहिराजालोकस्यसर्वशास्त्रविशारदः ॥ मोहमापद्य सेदैन्याद्यथाकापुरुषस्तथा ॥ ५ ॥ अगतिश्चगतिश्चैवलोकस्यविदितातव ॥ आयत्यांचतदात्वेचनतेस्यविदितंप्रभो ॥ ६ ॥ एवंगतेमहाराजराज्यंप्रतिजनाधि प ॥ हेतुमत्रप्रवक्ष्यामितमिहैकमनाःशृणु ॥ ७ ॥ द्विविधोजायतेव्याधिःशारीरोमानसस्तथा ॥ परस्परंतयोर्जन्मनिर्द्वंद्वंनोपलभ्यते ॥ ८ ॥ शारीराज्जायतेव्या धिर्मानसोनात्रसंशयः ॥ मानसाज्जायतेवापिशारीरइतिनिश्चयः ॥ ९ ॥ शारीरंमानसंदुःखंयोतीतमनुशोचति ॥ दुःखेनलभतेदुःखंद्वावनर्थौचविंदति ॥ ॥ १० ॥ शीतोष्णेचैववायुश्चत्रयःशारीरजागुणाः ॥ तेषांगुणानांसाम्यंयत्तदाहुःस्वस्थलक्षणं ॥ ११ ॥ तेषामन्यतमोद्रेकेविधानमुपदिश्यते ॥ उष्णेनबाध्यते शीतंशीतेनोष्णंप्रबाध्यते ॥ १२ ॥ सत्वंरजस्तमइतिमानसाःस्युस्त्रयोगुणाः ॥ तेषांगुणानांसाम्यंयत्तदाहुःस्वस्थलक्षणं ॥ १३ ॥ तेषामन्यतमोत्सेकेविधानमुप दिश्यते ॥ हर्षेणबाध्यतेशोकोहर्षःशोकेनबाध्यते ॥ १४ ॥ कश्चित्सुखेवर्तमानोदुःखस्यस्मर्तुमिच्छति ॥ कश्चिद्दुःखेवर्तमानःसुखस्यस्मर्तुमिच्छति ॥ १५ ॥ सत्वं नदुःखीदुःखस्यनसुखीचसुखस्यवा ॥ नदुःखीसुखजातस्यनसुखीदुःखजस्यवा ॥ १६ ॥ स्मर्तुमिच्छसिकौरव्यदिष्टंहिबलवत्तरं ॥ अथवातेस्वभावोयंयेन पार्थिवक्लिश्यसे ॥ १७ ॥ दृष्ट्वासभागतांकृष्णामेकवस्त्रांरजस्वलां ॥ मिषतांपांडुपुत्राणांनतस्यस्मर्तुमर्हसि ॥ १८ ॥ प्रव्राजनंचनगरादजिनैश्चविवासनं ॥ महार ण्यनिवासश्चनतस्यस्मर्तुमर्हसि ॥ १९ ॥ जटासुरात्परिक्लेशंचित्रसेनेनचाहवं ॥ सैंधवाच्चपरिक्लेशंकथंविस्मृतवानसि ॥ २० ॥

॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ कश्चिदिति कश्चिन्मूढोदिव्यस्त्र्यादिसुखकालेनष्टंपुत्रादिस्मरन्शोकेनहर्षंबाधते कश्चिद्दुःखकालेऽतीतंसुखंस्मरन्हर्षेणशोकंबाधते इदमुभयंदेहाद्यभिमानविषयं ॥ १५ ॥ त्वंतुश रीरमानसाभ्यामन्यःकालत्रयेपिनदुःखीनवासुखी अतस्तदुभयमस्मरणानर्हत्वात्सुखकालेदुःखंदुःखकालेसुखंवास्मर्तुंनार्हसि अथापिचेत्स्मरसितर्हिदैवमेवबलीयइत्याहसार्धेन सइति ॥ १६ ॥ अथतेतव देहादिसंघातमात्मनःस्वभावएवेतिचेत्किंद्रौपदीक्लेशादिकंदुःखंनस्मर्तुमर्हसिअपितुअर्हस्येवेत्याह अथवेत्यादिना ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥

Digitized by Google